

ընդունում են ամեն լի-
ով, Տարազի մի խմբեր-
դպան երեխ տղը առա
ջին կրես 4) կող- վերջին
երես 25 կ. մանրատու (պե-
տեղ)։ Առանձնաձևի կը-
նախի Կրկուց լայնատար-
բինքին տաճնին համ-
ձանությամբ։ ԲԱԲԻՆԻ
ՂԵՐԵՆԻՄ տարին 6 ր. (ար-
մատահմ. 10 ր.) ամառը 50 Կ.
առանձին 20 ր 20 Կ. հասցե
Tch. HCH, ped. TAPA3B
Redaction of Journal
TARAZ.

TARAZ.

Caucasus. Tiflis.

Տ ար ս հ կ չ ո թ ո ե թ ո թ դ ա տ ա թ ի 1903

դագրի բաժանորդագրութիւնը

[illegible]

տարևերի, իսկ վերջինս՝ իբրև հիւլեների
զանգւած, նախայն նոյն տարեւրքը,

նոյն հիւլէները ենթարկւած են տիեզեր-
քի պոռոզ ոգուն, համակարգութեանը,

որ հզակեան արտայայնութիւն է: Մար-

բնական օրէնքներով՝ և որոշում է՝ Եւրոպայի տեղի առկա իր

չըզխտենք՝ տիկզերական՝ երևոյթները

ԲԷՆԵՔՆԵՐԻ ԿՐԴՈՒՄԸ ԵՎ ԵՐԱՐՈՒՄԸ

Քանի որ նորագոյն գիւտերը՝ բազիսնի,

(լադիօնի զործուհեութիւն:) հելլւար,
իկս-հառապայթնեբի ներգործութիւնեբը

հիմնովին փոխում են նախկին կարծիք-
ներք նվաճի մասին և քիմերան դաբձնում

ԵՆ ԳՐԵՂԵՐԱԿԱՆ ՈՂՈՒ ԱՐԽԱՅԱՅՈՒՈՒԹԻՒՆ,
ՄԱՐԿՈՒ ՈՒՂԵՂԸ ԿԱՂԿԱՆԿԵԼՈՒՄ Է ԱՅՐ ՎՅ-

բեղ, այդ անխճանալի արտայայտուածիւն-
հերթի տուած...

Սակայն որչափ ուժեղ է ոգու արտա-
տառութիւնը ներկայ մարդու մէջ, ինտե-

լիզէնա կոչւած դասը: Դէջ: Մեր երեսա
նորո հետեւեիւղէնը դաստիարակող դաւառաւ:

կան քաղաքներում՝ լինեն դրանք թիշկ

գէտները տեղանիկապէս գիտութիւնները

Կամ ուսուցչներ ու դասավանդողներ, —
 նրանք ըստ երկոյթին արդարացեալն են

(Faint handwritten notes at the bottom of the page)

իրանց՝ իրանց խղճի առաջ, կրելով իրանց վրայ ինտելիգենտ անունը, սակայն որքան է համապատասխանում այդ խոսքը իրան բուն իրականությանը. միթե խոսքը և իրականությունը պետք է իրարուց այդքան հեռու լինեն և ոգին, այդ գործող ուժը այդպես թուլանայ, ընկնի մարդարարածի մէջ, ինտելիգենտ կոչւածի մէջ, և սա դառնայ շատ սովորական, անգոյն մարդ, անսիրտ էութիւն... Արդարանում են՝ ապրելու խնդիրը մեզ այսպէս է դարձնում, բայց յայտնի են նոյն իսկ շատ ապահովներ գաւառներում, որ վերին աստիճանի անսարկեր են եղել իրականութեանը... բայց երբ ոգին չի մեռնիլ անհատի մէջ և կուժեղանայ—այն ժամանակ, երբ մարդու հոգին սնունդ ստանայ և ապրի Ո՛րտեղ են սնանում մեր բժիշկների, փաստաբանների, ուսուցիչների, վաճառականների հոգիները.—կանաչ սեղանների առջև, ակումբներում, ծուխի մէջ, ապականւած օդի մէջ՝ անքուն գիշերներում, կամ գործավարութեան չոր ու ցամաք, շատ սովորական, շատ առտնին օպերացիաների մէջ, ուր մարդու միտքը բթմանում է, մարդը ստափանում է։ Բայց ժամանակը պահանջում է աւելի լուրջ վերաբերմունք կեանքին. մենք մեր միտքը, մեր ուղեղը պետք է թարմացնենք նորագոյն պաշարներով. այդ միտքն այն ժամանակ կըլինի, երբ մենք հետեւենք կեանքի և զրականութեան հոսանքին, երբ մեր միտքը գիտաւորներ մեր կեանքի ուսումնասիրութեամբ, երբ մեր սովորական գործի ժամանակից գոնէ մի փոքր մաս նւիրենք տեղական և հասարակական հարցերի զբաղմունքին, և մեզ մարքերը բարձր մամուլի, բարձր գաղափարների սփռիչքուցիչ ազդեցութեան ներքոյ։ Ձեզ եմ դիմում, գաւառի ինտելիգենտ կոչւածներ,—ժամանակ է անտարբերութիւնը դարձնել հետաքրքրութիւն, և խոսք—իրականութիւն։ Նա հա-

մոգւած եմ, որ ձեր հոգին այն ժամանակ գերծ կըմնայ անկումից, կըզարգանայ և կուժեղանայ։ Նա սիրող եմ ոգու ուժի. եթէ մեծ, անիմանալի տիեզերքի մէջ գոյութիւն ունի եղական, միութեան գաղափար, եթէ աշխարհաշինութիւնը քիմերա չէ, ինչո՞ւ մարդկային համայնքի մէջ այդ քիմերա պիտի մնայ, և անհատը, և մարդ—արարածը կու՞ պիտի երթայ՝ բոտ երեղթի ինտելիգենտ, սակայն իրականապէս իր անինտելիգենտութեան երեսից։ Իր չըջապատի ուսումնասիրութիւնը, հասարակական—կենսաբանական գիտութիւնների իւրացումը հնարաւորութիւն կըտայ ներկայիս մարդուն անհատապէս ուժեղացնելու իր հոգու յատկութիւնները և դարձեցնելու իր մէջ ոգի։

Berberis L.

ՄԻ՝ ՏԱՆՁԻՔ.

Երեւան, 25 նոյեմբերի.

Նրեանի քաղաքային վարչութեան որոշումով նորից սկսել են թոյնով ապանել թափառող անտեր շներին։

Վաղուց է որ մենք սովորենք տեսնել թէ ինչպէս քաղաքային վարչութեան ծառայողը մի փափուկ կտորների մէջ է լցնում սորիլները ու բարի ժպիտը դէմքին քաղցրութեամբ մօտենում է թափառող շներին և սիրալիւր կերպով հիւրասիրում նրանց անոյշ մտով ու թոյնով... Ինքնապաշտպանութեան այն զարմանալի իմաստուն բնագիւղ, որ նկատում է կենդանի արարածների մէջ, այս դէպքում կարծես չընտում, տեղի է տալիս դատարկ ստամոքսի բուռն պահանջներին և քաղցած կենդանին իսկոյն յափշտակում է համեղ պատուով, ինքը ևս ապշելով մարդկանց այդ արտակարգ բարեսիրտութեան վրայ...

Քաղ. վարչ. ծառայողին էլ հէնց այդ է հարկաւոր. նա հանգիստ խղճով հե-

ռանում է իր պարտաւորութիւնը լիովին կատարած լինելով, և գնում է գելուցում տալու ուր հարկն է, որ նրանց պատուէրը ճշտիւ կատարւած է. նա հեռանում է թողնելով, որ իր գոհերն իրանց սովորով տանջանքներով ցոյց տան քաղաքացիներին թէ յիւրաւի դործ է կատարւում...

Ճիշտ է որ մեր քաղաքում անպետք թափառող շները խիստ բազմաթիւ են, որ նրանք ոչ միայն աւելորդ ու զգեկի՛ ալ կարող են և վտանգաւոր լինել, ուստի և նրանցից ազատելը կարող է անհրաժեշտութիւն համարւել, սակայն այստեղ գլխաւոր հարցը նրանց ջնջելու հղանակի մէջ է։

Սպասել շանը այդ դեռ չի նշանակում թէ պետք է և տանջել նրան... Նկարագրել թէ ինչպիսի տանջանքներ է կրում խեղճ թունաւորւած կենդանին 1—2 ժամի ընթացքում, մինչև որ փչում է իր վերջին շունչը, այդ ոչ կարող ենք, ոչ էլ կամենում ենք։ Այդ ամենի մասին կարող է ճիշտ գաղափար կազմել միայն նա, ով դժբաղդութիւն է ունեցել ականատես լինելու այդպիսի սիրտ կարատող տեսարանների և վայ նրան, ով արդէն վարժւել է անտարբերութեամբ դիտելու այդպիսի՝ դրամաները...

Թունաւորւած շան նախ մտահոգ, չլարած գլուխները, նրա սառած աչքերի կարծես օգնութիւն աղերսող պաղատական հայտացքը, ջղաձուլութիւններից գողգողացող ոտքերը ու մոլորւած քայլածքը, վերջապէս նրա վայր ընկնելն ու գրանից յետոյ դեռ երկար, շատ երկար անող գալարումներն ու ցնցումները, թաթիւրով այլ ևս անգործ կերպով գիտին քերելը, ոտքի կանգնելու համար գործ դրած անոյժ յուսահատ ջանքերը, անհանգիստ խեղդող շնչաւութիւնը և ցաւովի ձայնով ունոցը, ու

այդ ամենն այնքան երկար, նրա համար գուցէ յաւիտենականութեան չափ անդառնալի միթէ՞ դրանք ինկվիզիտայի սոսկալի տանջանքներից էլ անթիւ սոս. զամ սարսուրտիքի չեն։

Ախ, եթէ լեզու ունենար այդպիսի չարչարող կենդանին, նա անշուշտ չափաւոր կ'սկսէր իր այդ դրութիւնն ստեղծող ու ականատես մարդկանց և կ'սկսէր այնպիսի բաներ, որ նրանք երբէք լսած չէին լինիլ...

Կարծում ենք ժամանակ է մտածելու, որ եթէ անպիտան կենդանիներին ապանելն անհրաժեշտութիւն է, նրանց այդ կոշտակով տանջելն էլ մեղք ու անխղճութիւն է...

Բողոքելով շներին թոյնով ապանելու դէմ, մանաւանդ երբ այդ էլ կատարւում է բանուկ փողոցներում ու բազմամարդ հրապարակներում, հարկաւոր ենք համարում բերել հետեւեալ պատճառները։

Թոյնը մինչև իր ներգործութիւնն աւելում է կենդանուն անզգայ դարձնելը սոսկալի տանջանքներ է պատճառում նրան. իսկ մենք իրաւունք չ'ունենք տանջել կենդանիներին, եթէ նոյն իսկ նրանք դատապարտւած էլ լինեն մահաւանջի որ հէնց կենդանիներին անուշաճից պաշտպանելու համար արդէն վաղուց կովկասում գայութիւն աւելի «կենդանիների հովանաւորութեան թիֆլիսի ընկերութիւնը», որը վերջին ասորիներս անդամներ է գտնում և Նրեանում։ Ոչ մի պատճառարարութիւն չէ կարող արդարացնել մարդկանց՝ եթէ նրանք աւելորդ շներից զգեկով, կամ կատաղի շների ուրականից սարսափելով, վաւեր տեսարանաւ տանջելով ջնջել նրանց։ Այո, պետք է գութ ունենալ դէպի անխղճ կենդանիների բուռն տանջանք...

Փողոցներում թափառ թունաւորւած

Ֆ Է Լ Ի Ե Տ Օ Ն

ՀԱՅՈՑ ԵՐԴԻՓԱՅԱՆՈՒԹԻՒՆ

I
Հայկական փորձ.
Վաղուց-հետ է չգիտենք դեռ
Ի՞նչն է պատճառը մեր կեանքում,
Միշտ կաղում են, կաղում գործեր
Եւ բան յառաջ չի գնում.—
Շատ հասարակ խորհուրդ ունի
Մեր գործերի կանգնելը,
Այն է՝ գործը գլուխ չունի
Եւ հասնողն է գործի տէրը...
«Ինչո՞ւ այսօր չեղաւ ժողովրդ»
Իրար երես են նայում,
Ոչոք չգիտէ պատճառն է ով—
Մեղաւորն է Համբակում:
Մասնաժողով թատրոնական
Դործ է սկսում թատրոնի,
Սիրողները կուգան կ'երթան,
Թերթեր տպում կտրոնի.
Բայց եռանդով սկսած գործը
Ընդհատուի է, դադարել,
Դուրս չի գալ պիէսի փորձը,—
Մեղաւորն է Առաքել...
Ի՞, գրական ֆոնդ սկսենք,
Իրողներին ապրուստ տանք,
Ազգերից հետ չըմանք մենք
Եւ միշտ լսենք անարգանք.
Թո՛ղ Առո՛ծը կանչէ՝ մարդիկ
Եւ հաւաքենք Սմբատի մօտ,
Լրագրների մէջ անկարծիր
Կրտսի յօլւած կրակոտ.—
Մակայն՝ ֆոնդ չկազմւած
Քայքայեցաւ արմատէն,
Պատճառ՝—չգիտենք. հա՛, անկատար

Մեղաւորն է Մանասէն...
Իսկ յօքնեան, յիշատակներ
Դրական տօներ տօնելիս,
Միշտ գոչելով «սուրբ իղեալներ»,
Մեծ անուններ օրհնելիս.
Ուխտ ենք անում տաք, սրտագին
Որ միշտ լինենք հետեւող,
Մտքի, կեանքի ներոսներին,
Չլինենք վախկոտ, որպէս գող.
Մակայն կեանքն է՞, ընկուն չէ՞,
Ո՛ւ պէտք է ով ինչ է անում,
Ով կըմարցնէ. հայրն անիծէ,
Մեղաւորն է Համբակում.—
Եւ եթէ մեր հայոց գործերը
Դեռ կազմ չառած են քանդում,
Մեր մեղքը չէ՞, գիտէ Տէրը,—
Մեղաւորն է Համբակում...

Յովհ. Կոստանեան

ԹԱՏՐՈՆԻ ԶԱՐԴԱՆՈՒՄ

Անվերջ վոդեվիլ *

Խումբն աւելի մեծացել է։ Յայտնել են նոր նոր գէճեր, որ անցնալ տարի չըկային։ Չարդախը տակաւին դատարկ է, Երբեք թատրոնի ծառաները տեղաւորում են բեմի կահ-կարասին։ Ահա կամաց կամաց սկսում են երեսով դերասանները և շարքալի տախտակամօք սկսում է ձեռնալ. Ոմանք դերասաններից ամառւայ ընթացքում նիհարել են, ոմանք չաղացել, բայց ամենքն էլ սեղանի սկզբում հագած կողմից ներկայացնում են հնամենի խառնուրդ Բանն այն է, որ առաջին կիսամսեակի ոտիկները բաւականացել են միայն կօշիկներ նորոգելուն։ Սահմանքը սպասում են

* Հեղինակը չի մոռացել իր խոստումը։ Դարեան սկսածը շարունակում է աշնանը։ Ներկայ վոդեվիլը շարունակութիւն է «Ցաւազի» այսօրուայ սկզբի համարներում տպւած նոյն վերնագրով կատակների, սակայն ներկայացնում է բոլորովին անկախ առարան։

ԽՄԲ.

կեղծորդ կիսամսեակի ոտիկները, օրպէսի բոլոր փողոցները, անկճակ ժիւղները և զեղին բեմով ծածկած գլխաւորները անցնեն ժողովարանի բազար։

ՅՈՒՆԻ ՇՐՈՋԻՆ

Յուսարար Ղազարեան և սցենար-գրատ. Անգրամիկ
Ղազարեան. (Չնորհին մի քանի տնտերը, բերանին մի ճիւղած ծխախոտ բարձրանում է շարդախի նեղ սանդիստով։ Բարձրանալով, ծանր հոգոց է արձակում, ճակատը Արդարապականի գոլնոգոյն թաշկինակով սրբում։ Բաւական հպստ է ու վիզ չունի, ուստի քրտնել է։ Ոնքն իրան)։ Դեռ ոչ ոք չըկայ։ Ժամանակին չեն գալիս։ Այսպէս են մեր հայերը ամեն դործում։ Պարտաճանաչութիւն առած բանը չըկայ մեր մէջ։ Բայց այս ինչ է։ Իրան օրես յուշարար եմ։ Ախ հակառակը, հակառակը, նախ գրաչար, յետոյ լրագրի թղթակից, աշխատակից, ապա ուսուցիչ, այժմ յուշարար չըմ, և ստիպւած եմ ամեն օր այս հաստ մարմինս կոխել այդ նեղ ու հոտած փոսը... Ախ, նիւթական կարիք, քո տունն Անուած քանդիւր։ Միտոս Ռաչտ, Քաւրիկ, Մարգարիտ, Միշտիկաւր։ Ո՛ւր ես, Մարգարիտ... (Քիչիթ լսնում է)։

Անգրամիկ. (Ներս է մտնում արքի-տուգիւրական խոշոր քայլերով, գլուխը քարձր պահած, զըղակը ծոծրակին քաշած, կուրծքը դուրս ցցած։ Կանգ առնելով, ուսերի վրայ նախ դէպի աջ ապա դէպի ձախ հայեացքներ ծագում)։ Դեռ ոչ ոք չի եկել։ Շատ գեղեցիկ, մենք կըզբաղեմք գործով։ (Սկսում է աթոռները տնդաւորել, բեմը յարդարել)։

Ղազարեան. Պարոն Անգրամիկ, ախար, կգալայ, այսպիսի բան չի լինիլ։

Անգրամիկ. (Արագ շուտ գալով, կուրծքը դուրս է ցցում)։ Ի՞նչ է որ։

Ղազարեան. Միթէ վարչութիւնը երկար պիտի պահի ինչ այս տարտամ լինակի մէջ։ Ռոճիկս դեռ չի որոշել։ Վերջապէս, չըգիտեմ հաստատ-ընդունւած եմ յուշարար թէ ոչ։

Անգրամիկ. Տիրացեանը գալուց յետոյ հարցը փոխւեց։ Ինքսանները նրան են ուզում։ Նա փորձ-

Անցեալ տարի լրագրներում պ. Գ. Բա-
լայեան յայտարարել էր որ կամենում
թատերախմբաց ընկերութիւն կազմակե-
սել: Պարտնի այդ կոչին արձապան
տւին երկուստ տնձինք թւով 25 հոգի
որից յետոյ տնիւթառէս կապացան մի շար-
ժողովներ, ուր մշակեցին կանոնադրո-
թիւններ, տամանակեցին լրագրանէլերի
տէրի համարեան պղծատոններ ե այլ կար-
գեր խնդիրներ, որ սիրտ կապ ունէր ա-
րեւիկերութեան ծրագրի ե նպատակի հե-
կնուհետեւ պարտնը դատաւարարից ձեռ-
բերելով ներկայացումներ տարաւ իր

Օրիորդների այս պատճառաբանութիւնների մէջ իհարկէ կան փաստեր, որոնք

Գ. Բարդասարեանց

Թուրքու, 22 նոյեմբեր

Գրկար գրելու ուխտ՝ չուներեք, ինչ
զիրը պարզեց, ներկայացումը որոշ
ւած ժամանակին ստեղծ ունեցեալ (Թա
զիկին թաաւրումն ունցեալ շաա [ոյ]
շնայելով, որ սիրողների մեծագոյն մա
սը ընտիր ոյժեր էին բւմի համար
կար մի այլ ցանկալի ու անփութար
նելի ոյժ տաղանդաւոր դերասանուհի
անգուգահան ընծիսեր: Այսպէս ո
րեմն ներկայացման յաղողութեան նպա
տող գլխաւոր պայմանները իննը տա
ներորդ բաժինը հանդէս դրած էր: Աս
կայն ինչին վերագրել այն տարօրին

Տիրույթան: ԿԸՆԵ:

Խառնողը սկսեց է: Արվի մի քիչ գծեցնենք զև

երևոյթի որ մի տասներորդ բացակայող բաժինը յաղթեց մնացեալ իննը տասներորդին. դա գոնե մնաց հանելուկ, որը գուցէ հարկաւոր լինի լուծել նրանով, որ սիրողներին շատերը համապատասխան գերեւորում չէին, իսկ մէկը տիկին Յուրիենան կատարելապէս ինտելիգենտ կին, նոյն իսկ հայերէն խօսել գիշարանում էր: Յամինայն դէպք, կարող ենք ասել, կարող ենք հաստատապէս պնդել, որ տ. Հրաչեան եթէ, ինչպէս լուծում ենք պիտի գեկավարի, այդ խմբի մի շարք տաղիք ներկայացումներին իբրև բեմասեր, առաջին անյաջող փորձից մնաւորը չէ և պատրաստի հող ունի ձեռքի տակ մշակելու, հերկելու, մօտիկ ապագայում լաւ արդիւնք ստանալու հաստատուն յայտով. իսկ նրանք, որոնք ներկայ դէպքում յարգելի տիկնոջ աշակերտելու բախտն ունեն՝ պարտաւոր են աշխուրջ լինել դէպքի իրանց ստանձնած պաշտօնը, մի պաշտօն, որը մեզանից ամէն մէկի սրտին շատ մօտիկ է, բայց և որը ստանձնելու ու կատարելու համար պահանջում են որոշ յատկութիւններ, գնահատելի արժանաւորութիւններ. դործի վսեմութիւնը, գոնեա, այդ է պահանջում:

Ահապատմի

Գրախօսութիւն

Ահապատմի. Գերբնական հիւանդութիւն (պօ. մա) գիրք 20 կ.:
Յանձն է պատահում մեր մէջ, դրականութիւնը այսքան անուշադիր թողած է նրա այսքան աղքատ ժամանակ, որ երբեմնակի լոյս աշխարհ եկած ստաղանդաւոր գրականութիւնը մնում են լիովին անուշադիր և կու գնում կամ անտարբերութեան և կամ թէ մտաւոր բուրժուազիայի արհամարհանքին: Դո-

րա պատճառներից մէկն էլ այն է, որ մենք չգիտենք ուշագիւր լինել մեր գրական շարժման ամէն մի քայլին և աչքից չըլլելակցենք ու և է նոր երևոյթ: Բաւական է որ նոր լոյս տեսած վէպի կամ բանաստեղծութեան... հեղինակը չըպատկանի կազմած մտաւոր շրջանակին և ահա գրեալը դո՛ւ կըլլաւ նայ անուշադիրութեան:

Սակայն վերջերս, մեր գրական շարժման ուշի ուշով հետեւող անշուշտ պիտի ողջունէր երկու նոր, սկսնակ բանաստեղծներին, որոնք թէև փոքրիկ գրքիկներով երևան եկան, բայց հենց այդ առաջին քայլերով իսկ ցոյց տւին թէ կայ նրանց մէջ մի բան և որ եթէ գիտակցութիւնն էլ ունենան նրանք՝ պիտի ժամանակով անդ գրուեն հայ գրականութեան մէջ: Բանաստեղծներից մէկը սիրուն տղերքով Լաւրարի լեռն ու նրա որսը երգեց մեզ, — դա Միքայիլան էր իր «Լաւրարի որսը» սերունդ պօ. մայով: Այժմ մեր աչքի առջև է մի ուրիշ պօ. մա, մի նոր, սկսնակ, գրեթէ պատանի գրող: Այդ պօ. ման, եթէ ոչ իր նիւթով, բայց լիզել ճոխութեամբ և պատկերացումներով յաջողութեամբ, հաւաստի եմ, պիտի գրաւէր անաշու ընթերցողի ուշադրութիւնը, եթէ միայն, գրական բուրժուազիայի կրթականները չը լռէին նրա մասին:

Պերնակաւ հիւանդութեանը՝ նիւթը մի տեսիլ է, բաւական անորոշ, սակայն և բաւական նորօրինակ. կանգ չենք առնել նրա վրայ: Մեզ աւելի հետաքրքրում է այն, թէ բանաստեղծը որքան շնորհ է ունեցել իր միտքն արտայայտելու և թէ նա ընդունակ է եղել արդեօք զգացմանըները խոր կերպով, ճոխ դարձածներով և անկեղծ պատկերացնել:

Նւ դա է ահա որ յաջողել է բանաստեղծին: Մի քանի տող միայն կը բերեմ

ամբողջ պօ. մայից և ընթերցողը թող դատէ այդ նոր գրողի մասին: Պօ. ման սկսում է այսպէս.

Ենթան չէր զգացել իմ թախծոտ հոգին. Գարծն իմ ամբողջ էութիւնը իսպառ լնջօղափելի նիւթ էր օղային.

Թեթիւ՝ սիրելի պէս, թեթիւ՝ ծովերի ձերմակ, փոփոգուն փոփոքի նման. Ինձ թւաց, թէ ես փշրած դարբին — Մարգկային կեանքի առաջադիւան հերթին իմ հմայիչ, զրոյցն իմ գիւթական. Ինձ թւաց, թէ ես հրաշագործ քնարի Քաղցրաձայն լարի

Հնչելին եմ անուշ, մրմունջն սննման...

Այս տողերը գրաւում են արդէն իրանց տանտեսութեամբ, պատկերներով ճոխութեամբ և մարդ ուշադրութեամբ կարգում է պօ. մայի մինչև վերջը, ուր հանգիստ է նոյնպէս շատ յաջողած տղերքի, որոնցից ևս ահա մի քանիսը.

Այն ինչ որ ունի միայն գոյութիւն Մարդու գանգի մէջ՝ ծաղրի է մատնած. Նրան չեն ստան իրականութիւն, Ելլ ունայն ցնորք, խաղաղիկ երազ... Բայց այդ ցնորքները, սին երազները Ելլել են յաւերժ մարգկային գլխում եւ եթէ նրանք դարձն հալածին, Դեռ աղբիւր են երկար, անդադրում Մինչ մարդ աղբում է երկրի երեսին... Մարգիկ առանց այդ վեհ ցնորքների նման են միայն կենդանիները...

Այժ, պատանի բանաստեղծ, որ գեռ նոր եւ մանում հայ գրականութեան փշտոտ ստորաբնից, դեռ դու յաճախ պիտի տեսնես թէ ինչպէս, ոչ միայն ծաղրում են, այլ հալածանքի ենթարկում այդպիսի ցնորքները...

Բայց սկսել ես, եթէ կարող ես քայլել այդ արեւոտող ճանապարհով, առանց գնա, ունիս դու այն կայծը քո մէջ, որ Աստուծային է կոչել...

Որպէս սկսնակ, որպէս առաջին փորձ, այս պօ. ման աւելի քան յաջող է: Ցանկալի էր որ հեղինակը լուրջ կերպով էլի մշակէր իր կեղծան և հնազանդ ճոխ արտայայտութիւններով և «ցնորքներով» ասպարէզ մտնէր...

Քննադատական

«Тиф. Листок» թերթում պարսկ Արաղի Պետերբուրգից մի համակող խնդրում է Կովկասի բնակիչներին՝ իրան տեղեկութիւններ հաղորդել հայերիս լուրջայանի «լօյաակ» բոյսի մասին, որի արմատը նման է մարդու: Այդ բոյսից, ինչպէս երևում է, կայ Չինաստան էլ «ժէն-չէն» անունով և համակողիքը հաղորդում է թէ «ժէն-չէնը» չինացիների մօտ համարում է բուժիչ բոյս և մեծ տեղ է լուծում չինական բժշկականութեան մէջ:

«Իմ Գովկաս եղած միջոցին — առում է պ. Վ. Կաղիլ — տեղական բնակիչներն ինձ հաղորդեցին որ այստեղ, Գանձակի նահանգում կայ մարգանման տրամադր բոյս, որ կոչւում է լուսաակ (հիշե՛ք լօյաակ) ... Երաքին նկարագրութիւնով այդ բոյսը նման է չինական մարդարմատ «ժէն-չէն»-ին, բայց, ի հարկէ բոլորովին ուրիշ ցեղից է և ունի անշուշտ ուրիշ յատկութիւններ էլ: Ես գիտեցի Պետերբուրգի բուսաբանական պարտիզի տեսչին, խնդրելով հաղորդել և նա յայտնեց թէ Գովկասեան լուսաակ (դարձեալ սեպ. պիտի լինի լուսաակ) բոլորովին անյայտ է Գայսերական պարտիզին և ոչ մի տեղեկութիւն էլ չըկայ...»

Այժմ պ. Վ. Կաղիլ խնդրում է տեղեկութիւն ունեցողներին՝ հաղորդել ի հարկէ, պիտի գիտեալ, որ լօյաակ բոյսը հայ ժողովրդին շատ յայտնի մի բոյս է, որ նոյնպէս նա բուժիչ գեր է խաղում հայ ժողովրդեան բժշկականութեան մէջ, նոյն իսկ հրաշալի գեր. գիտեալ նաև որ այդ բոյսից կան ոչ միայն Դանձակ, այլ և Աղուլիս կայ մանաւանդ Վասպուրականում և Մուշում:

Մեր ազգագրագէտներին է մնում նախ մանրամասն հաղորդել Պետերբուրգը այդ մասին և երկրորդ, որ շատ դիւրին է, ուղարկել նրանցից նմուշներ: Լօյաակ բոյսն ունի նաև իր լիզէնդանքները, որ գուրկ չեն հետաքրքրութիւնից:

(Բարձր): Զրգիտեմ, Պրօգրեսսի Լեռնն ասաց, թէ Բէլ-Վիւի երգչուհիները էր: Հին ծանօթներ են, մի օր էլ Թիլի-Պուճուռն եմ տեսել նրանց միասին:

Տիկ. Աւեսեան: (Զայրանալով): Ի՜նչ: (Տրագիքական եղանակով): Գրե՛շա, այստեղ եկ: (Աւետաւոր մօտենում է աչքերը ճգնադասներով եւ ուները վեր ու վեր քաշելով): Նա չէ՞ր ասում, որ դու ամենամաքիտանն ես:

Աւեսեան: (Բրիկը վեր քաշելով): Ի՜նչ է, ի՜նչ է պատահել:

Տիկ. Աւեսեան: Այն է պատահել, որ դու պատկառանք չուես: Ի՜նչ ի՜նչ դործ ունիս Բէլ-Վիւի երգչուհիներին հետ:

Աւեսեան: (Բանի գնում է, աչքերի ճգնադասը սաստկանում է): Ո՛վ ասաց:

Տիկ. Աւեսեան: Այ Պրօգրեսսի Լեռնը, այ Արշակը:

Աւեսեան: (Յարուժանաբան): Այ դու անիծւած, էլի: (Միտք): Հասցր է անում, ու կնիկ:

Տիկ. Աւեսեան: (Խաղաղ հետադարձ): Հաս, այ անպիտան Արշակ: (Աւետաւոր բրիկը վեր քաշելով հեռանում է):

Ալիխանեան: (Որ մատիտով պատի վրայ նրկարում է դերասանների եւ դերասանուհիների ծաղրանկարները): Պակասում է միայն Ռշտունին: Այս էլ ես: (Նկարում է մի շիշ եւ մի բաժակ ու տակը գրում Ռշտունի):

Ամենքը ժողովում են նկարների մօտ: Սկսում է ծիծաղ, ըրրիջ: Յետոյ, նկարները թողնելով, միմեանց արտաքինն են ծաղրում: Համեմատում են իրարու թոշունների, կենդանիների, բոյսերի հետ:

Ալիխանեան: Տիրացուեանը չորացրած տանձի է նման:

Տիրացեան: Իսկ դու շահմահու:

Լեռնուհի: Аветинъ похожъ на фицтякку.

Աւեսեան: Իսկ դու Նգիպոտի խուրմա ես:

Անդրանիկ: Լազարեանը հեղիահաւ է:

Ղազարեան: Իսկ դուք, պարոն, Խորասանի պօ. ծի էք նման: (Առանձին): Պարտաճանաչութիւն չըկայ: Ի՜նչ սովորելու փոխարէն ինչով են զբաղւած: Այ, այսպէս է մեր ազգը: (Բիթը լնչում է):

Ներսէս մտնում տիկ. տիկ. Միրանոյշ, Զրմըշեան, Վարդանի, Անդրանիկ, օր. Խիթարեան, պ. պ. Արշէնեան, Պետրոսեան, Տէր-Դաւիթեան, Մամիկոնեան եւ մանր մունրները:

ՏԵՍԻՆ ՀԻՆԵՐՈՐԴ

Նոյնի և Գորիկները

Արքեան: (Նրգելով ներս է մտնում): КТО разъ юбилей! Тотъ... Դեռ փորձը չի՞ սկսել: Ահ, եթ ժամին պիտի լինիմ Հաւաքարի թառնում: Գեորգի, կորկոտը բերէր: Ո՛ւր է տաք տեղը: Հիանալի է: Եղուց Նիւմանին էլ կըլանչեմ, միտաին կորկոտ կուտենք: Բայց օղի չի՞մ առնել նրա համար, թող արաքի: Պարոններ և տիկիներ, էլ վերջացաւ: Ամեն ինչ թողեցի, թղթախաղ էլ, օղին էլ, գինին էլ, դարեմբուն էլ և ինչպէս առնող եմ զգում ինձ: Մի տուփ ծխախոտ ունիմ, այն որ վերջացաւ, ծխելն էլ եմ թողնելու: (Նշ ուր բարձրացնում է):

Վարդանի: Իսկ կանոնը:

Արքեան: Օօ, այդ մէկը կընկես, սիրելիս: Ինչպէս կարելի է կանոնը մոռանալ:

Վարդանի: (Ետնադիման եղանակով): Բաս անց էիր ճանաչում մեզ:

Պետրոսեան: Գեորգի, ո՛ր է գեղարքունին:

Գեորգի: Աք արեւ: (Յոյց է տալիս ծովը):

Չախան կարգի ա... Պետրոսեան: Какоѣ тамъ, ասիւն: Չաղ չէ: Բայց մնա չուէր, խոտարար լաւն է: Ինչո՞ւ ընկող չես առել, անբաւ:

Գեորգի: Ամա չի: (Վազում է դուրս):

Աւեսեան: Մամիկոնեան, այս տարի այլ ես չունիմ չես երգում:

Մամիկոնեան: Իհ, բան չունիմ: Պրծաւ էլ, պրբծաւ:

Անդրանիկ: Այ քեզ ամուսնութիւն: Ալիխանեան: Ամուսնութիւն տալիք միտս եկաւ: Երէկ Պուր-Վալիյում Արշակի հետ նուշի եմ խաղում: Տօ, մէկ էլ տեսնեմ, յանկարծ... (Ուշոր պատմում է, երկայն ծնունդն ու ոտներն օդի մէջ շարժելով):

Արքեան: Չարարը դեռ չի՞ եկել:

Անդրանիկ: Ոչ:

Յրաժ զանազան խմբերի, ատանձին-ատանձին խօսակցում են: Տիկ. Միրանոյշ հրճանքով պատմում է տիկ. Զմէլիսանին Ստեղծայի վերջին նամակի բովանդակութիւնը: Տիկին Միլիթեան նկարագրում է իր նիւթական նեղ կացութիւնը: Տիկ. Անդրանիկ քննում է իր ամուսնու շնո, թէ ճաշին ինչ պիտի ուտեն: Պետրոսեանը մտքում իր տաշիկայ բննեքիսի մուտքը բաժանում է պարտաւերջին և չի կարողանում ծայրո ծայրին հասնել: Օր. Խիթարեան խորհում է, թէ դիմագրոյն շրջագոգեստին ինչ առելի կրսագի, սպիտակ թէ վարդագոյն կրծքակ:

Ներսէս մտնում: Չարարը Մարդոսի հետ, իսկ մի քիչ յետոյ՝ Պանկրատ փիլիսոփան:

Չարունակութիւնը կարող է լինել կամ չըլլիմ:

ՄԵՂՔՈՍ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՆԵՐԻ ՊԱՏՏՊԱՆՔ

Ման—Փերնանդիս պաշտոնը:—

Նմուր քաղաք—Հետապնդում—Բաֆայի Վեյնցի նախագահութիւնները:—Նախկին մտքերը:—Պաշտպանութիւն:—Փերնութեան մէջ:—Պանցի ցնորքները:—Հերոսական խրախոյս:—Մօրալէսի հրճանքը:—Մեծահոգի վճիռ:

Յիւրախ, դա Պանցին էր որն օգնութիւն էր ստացել Սանտանդերից և փորձում էր յարձակել Սան—Փեր-

*) Տես Տարազ № 35

Բաժնային վերերդը յուսահատական քաջութեամբ դար-

այդ դերերը Աշքի էր խփում այլևս պ. Բէրոյեանը (Տ. Ֆի)։ Այդ դերասանը ժամանակին կարող էր լաւ ոյժ դառնալ հայ բեմի համար, եթէ աշխատի չընկնել կեղծ-կլանք չկողայի ազդեցութեան տակ, որի ներկայացուցիչներն էին այդ երեկոյ պ. Խարազեան և տիկ. Չարէլ։ Ինքը—բենեֆիցիանտ տիկին Արաքսիանը 3-րդ և վերջին գործողութիւնների մէջ ցոյց տուաւ կեանք և շնորհք։ Թատրոնը լիքն էր բենեֆիցիանտը ստացաւ ծաղիկներ և ընծայ։ Թատրոնի սրահը ցուրտ էր։

Ձ Ո Ւ Բ Է Ի Դ Լ

Դրամա 5 գործող. և 2 պատկ. Սարգսիան-Արեւշատանի, որ այսօր, կիրակի, նոյեմբերի 30-ին, առաջին անգամ ներկայացնում է Ղարաբաղի Հաւաքարի թատրոնում։

ԲՈՎԱՆԴԱՅԻՆՈՒԹԻՒՆ

Արարած Ա. Տեսարանը ներկայացնում է Արաւ Միրզայի Գարիմ խանի չքեղ պարտէզի՝ դրախտ, երեկոյ է։ Հարէմները չընում են ծաղկանոցում. իւրաքանչիւրը մի մի ցաւ ունի սրտումն ու իր սեպական ծածուկ սիրահարը։ Խորամանկ աղախիները ամէն տեսակ յանձնարարութիւններ են կատարում։ Այդ տեղ լսում է խորաւսնանքներ, բամբասանքներ միմեանց հասցէին։ Զուրէիգան խանի առաջին սիրելին մեծ վշտի մէջ տառապում է, խափշիկ Փարիւշը առաջարկում է բուժել այդ վէճը, պահանջելով իրեն փրկանք իր ազատութիւնը։ Եթէ անքուն աչքերով հրակում է կնճռոյ և զառամեալ ներքինապետ Հէյդարը, բայց կանացի խորամանկութիւնները ամէն կողմից յաղթող են հանդիսանում։

Շահադէն իր քսու և կաշառակեր պայտաւակներին հետ միասին վերադառնում է որսից, սովորական դատար-

կարանութիւններ է խօսում որպէս մասին։ Հիւրերն առաջնորդում են արարածը լսելու Սաֆիի հեղինակած բանաստեղծութեան նոր եղանակը և միևնոյն ժամանակ վայելելու խանի սպանած եղբոր խորովածը։ Ներքինապետը ըստ սովորութեան հաշիւ է ներկայացնում հարէմների մասին և երկուցով յայտնում է Զուրէիգայի տկարութիւնը։ Շահադէն սկզբից թէ և սաստիկ բարկանում է որ չի կարող այցելել բայց վերջը պատելում է ջինգար (կախարհ) հրաւիրել։ Խանը՝ սովորական հերթը թողնելով՝ հրամայում է յայտնել Գարիմ խանութի իր հիւր լինելը։ Արաքսիան Բագիմը՝ որ նայելու գանգատաւոր է իր վիճակից, որը այրւում է տոչորում է բանաստեղծ Սաֆիի սիրուց, Շահադէն հետ առ երես քննադատութիւններ է անում, որովհետեւ այդպէս պատկերել է Հէյդարը։ Արաւ միրզան հանգստանալ է ուղում, Բագիմը առաջարկում է իր առանձնասենեակը։ Թիւնցուկ դնում են, Զուրէիգայի պատշաճութիւն լսում է զեւերից կեղծ հարածած հարէմի սուր ձոցը. խանը վարձուրում է, Հէյդարը ստակում։

Արարած Բ. Գիշեր է։ Վեզիր Չաֆարի տունը՝ Քէրիմ բէգի առանձնասենեակն է. վերջինը՝ որ մանկութեան ընկերն էր Զուրէիգայի (Արմատ) և գեւ վաղուց Արարադում նրա օրինաւոր նշանածը, այժմ առեւես հաւատափոխ իր ծառայութիւններին չնորհիւ բարձրաստիճան գինւորական է և վեզիրի սիրելին ու ազատարարը։ Խորհրդաւոր գրութիւն է գրադած, իր բարեկամի ձեռքով մտադիր է ուղարկել Գիւրգէնը՝ ուսաց բանակը։ Ամեն կողմը կատաղի պատերազմ է։ Մտնում է Սաֆիին տխուր, բողբոջում է հարէմական ստուկ լինելու. Գիւրգէնը յուսաւորում է և խոստանում է իր ծրագրի չնորհիւ վերջ տալ բոլորին։ Այն ժամանակ այցելում են Վեզիրն ու հրամանատար Արաքսիանը, որը լսելով իր հարազատ դուստր Զինարի սիրահարելը, առաջարկում է Քերիմին հարմարացու։ Բէգը այլալուծում է, պատրուկ է բերում Մէքայի ուսումնականութիւնը, վեզիրը առաջարկում է իր աշակցութիւնը և համաձայնում է վերադարձից յետոյ կատարել սրտակ։ Հազիւ թէ բէգը ժողովում է ինքն իրան, նոր ևս հիւրերը Զուրէիգայի աղախինը ու խորամանկ գարձաւորները։ Թէ և գծու խօսքերով յանդիմանում է Նազիրին։ Նրկուսի մէջ խոչընքն հասցէին. Հէյդարը աներկիւղ վաշտում է Նազիրին։ Այդ աղմկով տեսարանից քիչ անց, մտնում է ծագեալ Քէրիմ բէգը. գրկախառնութիւն, սիրահարութիւն, անցեալի յիշողութիւն, խոստումն բնդ միշտ ազատի հարէմից իր դախխտահաւ Զուրէիգային։ —Մարտի քրիտոնեայ, երբեմն սահանդար, ներկայումս ներքինապետ Հէյդարը օրհնում է դրանց երկրորդ անգամ նշանադրութիւնը։

Արարած Գ. Ուսաց բանակ Արաւ միրզայի ամուսնի դիմացը։ Լիւան լանջին անթիւ վրաններ։ Բանակումն է ուսաց հրամանատար գեներալ Գարաաշակին, փոխ-գեդապետի համադրեալով։

տոյ կատարել սրտակ։ Հազիւ թէ բէգը ժողովում է ինքն իրան, նոր ևս հիւրերը Զուրէիգայի աղախինը ու խորամանկ գարձաւորները։ Թէ և գծու խօսքերով յանդիմանում է Նազիրին։ Նրկուսի մէջ խոչընքն հասցէին. Հէյդարը աներկիւղ վաշտում է Նազիրին։ Այդ աղմկով տեսարանից քիչ անց, մտնում է ծագեալ Քէրիմ բէգը. գրկախառնութիւն, սիրահարութիւն, անցեալի յիշողութիւն, խոստումն բնդ միշտ ազատի հարէմից իր դախխտահաւ Զուրէիգային։

Արարած Դ. Զուրէիգայի առանձնասենեակն է։ Արեւեան փարթաւութիւն։ Ազախները կարգի են բերում սենեակը։ Հէյդարը յայտնում է խանութի իր հօր՝ Նազիր բէգի այցելութիւնը։ Հէյդարի համոզմունքների չնորհիւ հազիւ հարազատ դուստրը ընդունում է իր հօրը։ Նազիր-բէգը խնդրում է Զուրէիգայից որ բարիխօսէ խանի առաջ, որ իրան յանձնէ Գիւրգէնը և Բարդիւշտի միջոցութիւնները։ Ազախը մերժում է, հայրը պաղտաւում. գաւազը յանդիմանում է նրա Տաթիւն կառավարութիւնը, հաւատաւորացութիւնը և վերջապէս նրան է համարում իր թշուառութեան պատճառը։ Նազիր բէգը՝ որ դիմաւորէ Զուրէիգայի և Քերիմ բէգի յարաբերութիւնների մասին՝ նախ սպառնում է և կըր առնում է, որ պրանով չի կարող յաղորդել իր չար դիտաւորութիւնները, միգմանում է, ներողութիւն է խնդրում։ Զուրէիգան տատանման մէջ է, ահա այդ ժամին՝ ներքինապետը որ ծածուկ լսում էր՝ անապատի երևում է և կծու խօսքերով յանդիմանում է Նազիրին։ Նրկուսի մէջ խոչընքն հասցէին. Հէյդարը աներկիւղ վաշտում է Նազիրին։ Այդ աղմկով տեսարանից քիչ անց, մտնում է ծագեալ Քէրիմ բէգը. գրկախառնութիւն, սիրահարութիւն, անցեալի յիշողութիւն, խոստումն բնդ միշտ ազատի հարէմից իր դախխտահաւ Զուրէիգային։ —Մարտի քրիտոնեայ, երբեմն սահանդար, ներկայումս ներքինապետ Հէյդարը օրհնում է դրանց երկրորդ անգամ նշանադրութիւնը։

Արարած Դ. Ուսաց բանակ Արաւ միրզայի ամուսնի դիմացը։ Լիւան լանջին անթիւ վրաններ։ Բանակումն է ուսաց հրամանատար գեներալ Գարաաշակին, փոխ-գեդապետի համադրեալով։

Սաֆիին, թիկնապահ և գինւորներ։ Յայտնում է խանի մեծ վեզիրը ինքնագրու իբրև գեապան, առաջարկում է գաղաղակներ յարձակումները. կարճ գատորութիւն և վէճ։ Գեներալը յայտնում է. «Արաւ միրզան միմիայն իր հայտաւ մահադատականներով կարող է գաղթել Ազրբէյջան» և դրա համար տալիս է մի օր ժամանակ։ Թիւրքոթաթիկ գլխապետ Պանասիկը և հեծելազորաց վաշտի հրամանատար Քէրիմ բէգը, որ րացակայ էին, գալիս են և առնում են Բարադաշակուն Նազիր բէգի գերի ընկնելը, որը մտադիր էր իր պոքերով օգնութիւն հասցնել խանին։ Սուր խօսակցութիւն գեներալի և Նազիրի մէջ. վերջինիս յանգուզն պատասխանների հետևանքն է լինում նրան կախաղան հանելը։

Արարած Ե. Պատկեր I. Կիւսկի-խան։ Արաւը խորը մտածանք մէջ է, նրա առաջ ծնկաջոք վեզիրը մի առ մի պատմում է ուսաց քաջագործութիւնները և խորհուրդ է տալիս խանարեւոյ ոյժի առաջ։ Խանը ալիկոծում է և ոչ մի պայմանով համաձայն չէ նա. սպառնում է մեծ մարդաբէլ մտնելով յաղթել բոլորին և կրկին ստրածել իսլամի վարդապետութիւնը, իսկ վերջինիս՝ նրա թուլութեան համար առեւծներ լաժին դարձնել։ Կանչում է իր հրամատար Արաքսիանը և րացաւորութիւններ պահանջում իր ոյժերի մասին։ Մէք Ասքէրը գոռոզարար խոստանում է ամէնքին կործանել. սրա համար էլ վարձատրումով վեզիրութեան աստիճանով, իսկ Չաֆարին իրեն դաւաճան բանտարկում է։ Արաւ միրզան քանի մի կարգադրութիւններ անելուց յետոյ, Հէյդարի բերանով յայտնում է Զուրէիգային որ յոգնած ու վատաւած ժամին ուղում է նրա մօտ հանգստութիւն դառնել։

Պատկեր II. Զուրէիգայի ննջարանը։ Արաւաւոր աչքերում՝ նահատակ հարէմը։ Ֆիրուշ աղախնու ձեռքով պնշում ու զարգարում է։ Փարիշանը՝ որ բացակայ է կարեւոր գործերով, Քերեմի խորհրդով Հէյդարի և պաշտուած հայերի հետ միասին նորանոր դաւադրութիւններ է պատրաստում խանի դէմ։

ձաւ դէպի նրանց, բայց, չընայած իր ամբողջ համար ձախութեանը, նա ստիպւած եղաւ անձնատուր լինել Սիպրիէն Մօրլա—Սաֆիիչին, իսկ սա յանձնեց նրան Լուի Գօդինիլի, Ֆինլէյի և դի—Խորրիզիի հսկողութեանը, և նրան տարաւ Պանեյի մօտ։

Միևնոյն ժամանակ պատերազմը շարունակւում էր աւելի կատաղութեամբ։ Արաւաւորտներն անդադար հրացան էին արձակում սպանիացիների վրայ, որոնք էլ պաշտպանելով իրանց դիրքերը, պատկառելի հեռաւորութեան վրայ էին պահում հակառակորդներին։ Վերջապէս, ցանկանալով տիրել այդ կենդանի բերդին, Կորնելի Մունիօցը և Պանեյը մի բուռն ընտիր զինւորներով գրոհ տւին։ Սակայն նրանք էլ ստիպւած եղան յետ քաշել, չը կարողանալով կտրել արքայականների շարքը։

Այդ ժամանակ Պանեյը հրամայեց բերել Վեզիրին։ —Զօրապետ,—դարձաւ նա նրան,—ես վճել եմ ամեն զոհաբերութիւն յանձն առնել, ձեր մարդկանց բռնած բոլորը վերցնելու համար... Ի՞նչ գիտէք, որ ես չեմ թողնիլ մի անգամ որոշած մտադրութիւնս։ Արժանի յարգանքով վերաբերելով դէպի ձեր գինւորներին քաջութիւնը, ես չեմ ուղում իզուր տեղը թոյլ տալ արիւն թափելու... Խորհուրդ տւէք նրանց դադարացնել դիմադրութիւնը և անձնատուր լինել... Մենք մեծահոգութեամբ կը վարենք նրանց հետ... Իսկ հակառակ դէպքում մենք կը կոտորենք նրանց ամենքին մինչև վերջինը... Եթէ ձեզ յաջողի նրանց համոզել, դուք ազատութիւն կը տանաք։

Համարեա նոյն վայրկեանին պարզեց բանակցութեան սպիտակ դօշը և կոխը դադարեց։

Բաֆայի Վեզիրը, Ֆինլէյի, Գօդինիլի Մօրլաի և դի—Խորրիզիի ուղեկցութեամբ մօտեցաւ սպանիացիներին շարքերին և դիմեց նրանց մի ուժեղ, բարձր ձայնով խաւած ճառով։

—Ձինւորներ, Սպանիայի թշնամիներն ուղարկեցին ինձ ձեզ մօտ յորդորելու ձեզ—վայր դնել գէնքը։ Արհամարանքով վերաբերեցէք այդ ամբարտաւան ա-

ռաջարկութեանը. ցոյց տւէք, որ դուք ձեր հայրենիքի արժանի գաւառներ էք... Իմ մասին հոգս մի քաշէք։ Մի քանի րոպէից յետոյ ես այլ ևս այս աշխարհում չեմ լինիլ։ Բայց ես աւելի լաւ եմ համարում մոռնել քաջութեամբ, քան թէ անպատիւ անել ինձ վախճանութեամբ... Կուցեք մինչ ձեր արեան վերջին կաթիլը... Յաղթութիւնը քաջերին է ընդառաջ գալիս։ Իսկ երես է դարձնում վախճաններից ու դաւաճաններից։ Այդ անվիհեր ճառին հաւանութեան բարձր դադակներով պատասխանեցին և գինւորները վճռեցին թանգ ծախել իրանց կեանքը։

—Իմ գերին շատ—բա՛շ է,—նկատեց Մօրլաը։ —Ի՞նչ արիք դուք, թշուառ,—գլմից Վեզիրին Պերեց Խորրիզիին։—Դուք ձեր մահաւան դատաւիճիւր կարգացիք։

—Միթէ աւելի լաւ չէ կարգաւ այդ ձեռով,—գոռոզ հեգնութեամբ պատասխանեց կապիտանը։ Պատգամաբերները յայտնեցին Պանեյին եղելութիւնը։

—Իսկոյն գնդակահար անել նրան,—հրամայեց Պանեյին իր սովորական դիւրադրութեամբ։

—Օ՛, գօրապետ,—բացակասեց Գօդինիլը յանդիմանական եղանակով։

—Զօրապետ,—բացականչեց Մօրլաը,—գերին իմն է... ինչպե՞ք նրա կեանքը... Դա միակ պարզին է, որ ես խնդրում եմ ձեզանից։

—Զօրապետ,—ասաց ինչպէս Ֆինլէյին իր կողմից,—եթէ այդ մարդն աղբիւս լինէր հռոմու կամ Աթէնքում, նրան ինչպէս օրինակ կը ընկնէ յետադիմութեանը։ Նրա կրքում մի քաջ սիրտ է բարարում։ Նրան պատժել հրամայելով, դուք մեծացնում էք նրա փառքը և փոքրացնում ձերը։

Մի քիչ ամաչելով իր անխոհեմ աճապարանքից և արդարացի համարելով բերած ապայոյցները, Պանեյը դարձաւ դէպի Վեզիրը։

—Գնաւաւա, դուք ազատ էք... առանց որ և է պայմանի։ Վերադարձէք ձեր գինւորների մօտ և շահաւակեցէք սկսած կռիւը։

—Չնորհակալ եմ ձեզանից, պարոններ, ձեր մեծահոգի միջամտութեան համար, որը ես երբեք չեմ մոռանալ,—ասաց Վեզիրը գլուխ տալով Ֆինլէյին, Գօդինիլին և Մօրլաին։

—Լաւ, լաւ, գնալէք շուտ,—ընդհատեց նրան Մօրլաը, վախենալով, որ չընկնի թէ Պանեյը յետ վերցնի իր վճիռը... Գնալէք, և կը շարունակեն խօսակցութիւնը հրացանների լեզուով։

—Յաւում եմ, որ չեմ կարող աւելի հաստատ ծանօթութիւն կապել այն թշնամիների հետ, որոնք հին ընկերի պէս վարեցին ինձ հետ... Յոստութիւն, պարոններ։

—Գնաք բարեւ, գնալով։ Բաֆայի Վեզիրը մեծակ վերադարձաւ իր գինւորների մօտ, որոնք գիմաւորեցին նրան ուրախութեան ազդակներով։

—Չնորհակալ եմ ձեզանից, պարոններ, ձեր մեծահոգի միջամտութեան համար, որը ես երբեք չեմ մոռանալ,—ասաց Վեզիրը գլուխ տալով Ֆինլէյին, Գօդինիլին և Մօրլաին։

—Լաւ, լաւ, գնալէք շուտ,—ընդհատեց նրան Մօրլաը, վախենալով, որ չընկնի թէ Պանեյը յետ վերցնի իր վճիռը... Գնալէք, և կը շարունակեն խօսակցութիւնը հրացանների լեզուով։

—Յաւում եմ, որ չեմ կարող աւելի հաստատ ծանօթութիւն կապել այն թշնամիների հետ, որոնք հին ընկերի պէս վարեցին ինձ հետ... Յոստութիւն, պարոններ։

—Գնաք բարեւ, գնալով։ Բաֆայի Վեզիրը մեծակ վերադարձաւ իր գինւորների մօտ, որոնք գիմաւորեցին նրան ուրախութեան ազդակներով։

XII.

Գիմաղըութիւն։—Հրէհէ։—Սիգնալ։—Վերջին ճիգ։—Գաւաճանութիւն։—Վհահանն ստակոտութիւն։—Անձնատուր լինելու պատուար գաչինք։—Բացառութիւններ։—Ենթիւ 8օրքի խոսք կապակները։—Անվտանգութիւն։—Ուղարկած նամակներ։

Մի ամբողջ ժամ շարունակւում էր կռիւն առանց վճռական կրի։ Կատաղած լիաներտներն ու արձակամարտները իրոյ մոլեգնութեամբ յարձակում էին սպանիացիների վրայ։ Սրանք էլ խորախուսելով Վեզիրի օրինակով, որը համոզում էր ամեն կողմ և գիմում էր դէպի ամենամոլանգաւոր սեղանը, հաստատուն և քաջ դիմադրութիւն էին ցոյց տալիս։ Սակայն շարքերը նոսրանում և պակասում էին։ Բայց, չընայած դրան, քաջերը դիմադրում էին, վճռած լինելով ընկնելու առաջ ու տեղ, քան թէ վերկուլիւնը փախաւ կամ դաշնադրութեան մէջ։

Պանեյը, վախենալով յարձակման ենթարկելու Խիմնէն գնդապետի կողմից, որի անշարժութիւնը դար-

Մտնում է խանը, նախ քան ինչ խոսակցութեան վերջը յուսակալութիւնը Այստեղ իր փարձեցեալ սիրունեց լսում է դառն համարութիւններ որ ոչ ոք նրան չէ սիրում։ Խանը որ ուշ իմացաւ իր խակական վիճակը, սպասելով է Զուրբի դային, բայց վերջին իր խորամանկ դարձածներով մեղմացնում է նրա բարկութիւնը և վերջ ի վերջոյ մերժում է նրա այցելութիւնը, առաջ բերելով թէ Որդեկորոյն մայրը չի կարող, դարձութեան մասին մտածելու։

Դրոյց թնայանութեան ձայն, ամբողջ քաղաքում է, ազդակ, լաց ու կոծ, հրէք պալատում, աշտարակը փչում է, կիսամերկ հարէմների ծուց, ամենքը իրարանցման մէջ են, խանը չփութած վազում է իմանալ պատճառները։ Ամբողջ վերջում է հայերի պատրաստած ականկերից մտիկ ևս սուտաց դրոյքը։ Աղաղակը մոտենում է, Զուրբի դային ստիպում է։ Փարիսաւրը որ ծագով է իր խանութի բոլոր թանկագին իրերէն ներս մտնում է և յուսակալում Զուրբի դային, որ ազատման ծածկ մօտ է։ Ահա, նրա շնորհիւ խանը ձայնը խոսն հրացանաձգութիւնների հետ։

Մտնում են Քեթիմ բէգը, Սաֆիին, Հեյրաթը, պիւնդիւնի, բազմութիւն, մի-նամարտութիւն։ Քիւրմի և Աբգարի մէջ, վերջին տապալում է։ Ամբողջ գլխին ծածկաւում է երկպիտան արծիւը։ Կործանեց հարէմը, կատարեալ ազատութիւն։

Թափառող հեղինակ

Հետո Արեւիքում գործերը նոյն լարած դրութեան մէջ են, քան ի վերջին կարծես թէ ձախողութիւն չստացան դարձուցումը։ Անգլիայի, Եւրոպայի թափառող թափառողի ծառը, որի մէջ նա յոյս էր լայնում, թէ ձախողութիւն չստացան իր պէտք է ունենալ մեծ պահանջներ չա-նելու, մի առաջ Զուրբի նրա գլխին անած և հիմա ձախողութիւն լսողները չարաչար յարձակում են իրանց դաշ-նակից Անգլիայի քաղաքականութեան վրայ։

մացնում էր նրան, փարձեց յարձակել արքայականե-րի բանակի կենդանի վրայ, բայց խիստ հրացանաձ-գութեան հոսով խիստով, նորապէս եղաւ յետ քաշել անկանոն կերպով։

Կարմիր, —ասաց— նա Կարնիւի Մունիոյն, —ես կարծեմ, մեծ յիմարտութիւն արեցի ազատութիւն տա-լով Վեհեցին։ —Նա պատասխանում է ինչպէս մի գիւ-

—Ինչ կայ որ, դրանով առեկ (մեծ) փառք կը-բերի մեզ յաղթութիւնը... Թշնամին արդէն զգալի կերպով սկսում է թնայանալ։ շուտով նա կրակի վր-թութիւն խնդրել։ Թոյլ տւէր ինձ գործել։

Դիմելով իր ձեռնարկներին, նա գոռաց նրանց։ —Մյանիդ, լիւնդերսներ, Գործ գնեք վերջին միջոցը։

Մի քանի հարիւր մարդիկ ցրեցան դաշտի վրայ և սկսեցին ժողովել հրացան խոտեր։ Ցիւտը, այդ լս-լոր խորհրդերը մի տեղ հաւաքեցին ու կրակ տին։

Երբ թիւ թանկ ամբողջ պատկեր խոտերից իրեն և ծառից նրանցից թշնամուկ։ Մոռանալով իրենք կա-րողանում էին հրացան արձակել համարիս զէմ առ զէմ։ Միևնոյն ժամանակ կրակը խառնուկէ անցաւ բոլորը, շրջապատեց արքայականներին։

Մըդն նրկու հարիւր զոհերի ընկած էին գետնի վրայ։ Վերադարձների հաւաքանքներն ու աղաղակն-րը խանութում էին յաղթող լիաներոսների վայրերի գոշիւնների հետ։

Բաֆայի, Վեհեց, խեց լրտաւոր գնացին, ձեռքից դրոշմաւոր հրացանը և հրէք անգամ ձօնեց իր գլխի վրայ, մտահոգ կերպով նայելով զէմի այն կողմը, ուր պէտք է գտնէր Բաժնի Վեհեցը։

Ոչինչ չէր շարժւում։ Նա կրկին անգամ ձօնեց, բայց ոչ մի անգիւղ չը-նուցեց չէր երևում։ Մի վայրկեան նրան թւաց, որ ամեն ինչ կորած է, բայց հետեւալ րոպէին նա ինքն իրան ձողովեց և ցաւնութեամբ կշռեց իր դրութիւնը։

Իր ազնիւ ու շիտակ բնուորութեան պատճառով, նա չէր ուզում հաւատալ, որ գիտութեամբ անպաշտպան

ՆՈՐԱՐՈՑԵ ՀԵՌԱՐՈՑԵՆ ԼՈՐԵՐԻ

Անկեցիկ։ Սաստիկ փոփոխիկից յետոյ շրիւր այնքան խորհրդացան, որ Ս. Մար-կոսի հաւաքարակի վրայ դօնդօններ էին շրջում։

Տօկիո։ Իշխան Տօկիոստանը բնորոշ է ազնականաց խորհրդի նախագահ, իսկ Կանձէ պատգամաւորաց խորհրդի։

Սոֆիլով։ Թագաւորը յայտնեց, որ ընդունում է Պետտմարի հասարակապե-տութեան գոյութիւնը։

Կապիցնազին։ Ապաւում է Մեկինբուրդ Եւերինի նշանադրութիւնը մեծ հերցոգ Կոմարիանովի տղայներից մէկի հետ։

Պեթերբուրգ։ Պետրո-Պաւլովի ատ-հարում հոգեհանգիստ կատարեց ի Տէր հանգուցեալ Թագաւոր Թագաւորանդ Գիւրգի Ալեքսանդրովիչի։

Լոնդոն։ Վախճանեցաւ Հերբերտ Ար-պիւնսեր փիլիսոփան։

Ռաւոթիւգսօն։ Բազմաթիւ համալսար-նայալ կառուցանելու պայմանագիրը ներկայացրեց նենտին հոտաւորութեան։

Պոլին։ Թեոֆիլ և Կառաբիւրցոյ գիւղա-նատները գրաւոր տեղեկացրին Դուանը, որ ընդունում են ի տեղեկութիւն ամ-սի 11-ից ներկայացրած յայտարար-ութիւնը և տեղեկացրին Օսմանեան տէրութեանը քաղաքական Դիւանին և Միւլլեր ազնեաների ազդուներին։

Կարմիր։ Պարսից ծոյր խոյրիւրց յետոյ, իրեցներ վերադարձաւ այստեղ նրա ասելով հանդարտորդութիւնը մեծ յաջողութիւն ունէր։

Լոնդոն։ Փոխ գնդապետ Գարնիգաւորը գիւղացի է նշանակւած նեղուս Մեկին-բի մօտ։

Պեթերբուրգ։ Զմեռային պալատի սրահ-ներում կայացաւ Բարձրագոյն մուտք Գեորգիեւիկի տօնի առթիւ։ Հանդէսին

ընդունում է իրան։ Նա կրկին զիմեց իր զինուորներին յորդորելով վերջին ճիւղ թափել և իրանից օրինակ վերցնել։

Կրտստ հայեացքով, բռնած մերկ տուրք, նա զանազակերով զինում էր զէպի դետը, յուսակով վեր-կուցիւն գտնել այնտեղ։

Կալիւր շարունակում էր։ Միևնոյն ժամանակ Վիլիզապր անդունում էր Վիլի-ցի պայմանական նշանը։

Ինչու են շարժում դրօշը։ —հարցրեց Պաօլա Զայլարիան։

—Ճշմարիտ, չըզկտեմ... Լաւ չեմ տեսնում, տառաւորով պատասխանեց regidor-ը։

Ծովի միջին կրկին երկու տառանոց դրօշը։ —Պարոն, պարոն, —տոյց Պաօլան, —դա երկի պայմանական է... Ինչպե՞ս օգնութիւն է խնդրում... Դուք այժմ չէք ուղարկել։ Նրանք բնիւում են ինչպէս հասկերը հնձորի մոնդաղի առաջ, խեղճիք։

Կարեկցութեամբ լցւած ջահիկ աղջիկը պապա-տական հայեացք ձեռք regidor-ի վրայ։ Իսկ սա կան-գնած էր քաղաքում չըթնաններով մոտրւած հայեաց-քով, զճարտութեամբ շունչ քաշելով և գիտում էր այն սարսափելի դրաման, որի կորուստը վախճանը նա ինքն էր պատրաստուել իր ստոր դաւաճանութեամբ։

Չիւնդերը շարունակ ընկնում էին... Կարճ ժամա-նակով Վիլիզապր արժից կորցրեց Վեհեցին։

Վերջապէս... քաղաքականեց նա։ Պաօլին կարծես հոգեպէտ ներշնչեց. —Նա մի-անգամից հասկացաւ ամեն ինչ։ Մարակելով ձին, նա ամենայն արագութեամբ սլացաւ զէպի այն տեղը, ուր կանգնած էր Պալեցը և հրաման էր տալիս վերջապէս սպանիւթիւններին։

Պաօլան կանգ առաւ դորապետի առաջ, որն սպ-չել էր տեսնելով նրան այդ արեւնահեղ ընդհարման մէջ տեղ։

—Ջորապիւտ, —ասաց նա յուզւած ձայնով, —ես ո-

նեղւոյ էին Թագաւոր Կարմիր, Թագաւոր Կարմիր Մարիա Յէօգորովնան, Թա-գաւոր Թագաւորանդ։ Մեծ իշխանները և մեծ իշխանուհիները։ Զինուորական հանգէտից յետոյ պալատում հացեկերցիւ-կաւ։

Պարիզ։ Ի սլաւա Ուրուսովին, որ մեկնում է արտեղից նոյնմերի 28-ին, Իւլկասէն ճաշ է առաւ։

Խիւսիսաւա։ Ստորինդը մերժեց միաձայն կանանց ընտրութեան իրա-ւունք յատկացնելու տաւաշարիք։

Նիւ-Եօրկ։ Այստեղ կարծում են, որ խաղաղութիւնը Թագաւորի և ձառնիւթ-յի մէջ ապահովւած է։

Ա. յ. Ե. Ե. Ե.

Վերջին երկու-երեք ամսում հանգալու և անկաւանի կերպով ներդաշնակ պատրաստու-թիւններ են տեսնում Եւրոպայում 1904 թիւ, Մեկ-Լուի ցուցահանդէսի ժամանակ, կայանալէք համաշխարհային գիտնականների կօնգրէսի հա-մար։ Առանձնապէս աւելի կը ներկայանան կօնգրէսին գերմանական գիտնականները։ Մին-չև այժմ կօնգրէսին հրաւիրւած 120 գիտնական-ներից 82-ը Գերմանիայից են և սրանց մէջ կան աշխարհաշակ մարդիկ, օրինակ՝ քաղաքատնտե-սութեան ներկայացուցիչն է Զօլթերը, ասորա-գիտութեանը — Գէլլը, ոճադործական իրաւա-բանութեանը — Լիւտ, լիւտոյ՝ բնախօս, էնգլիման, ֆիլիսոփայի, Օպպալ, բժշկութեան՝ Գոլս, Օպէն-հէյմ և այլն։

Անգլիական օրէկները ակօսօյլաւի դէմ։ Անգլիայում հեղհեղ աճող ակօսօյլաւը դրեց կառավարութեանը նոր օրէքներ հրապա-րակել նրա դէմ կուրու համար։ 1903 թիւ յուն-ւարի 1-ից ամբողջ Անգլիայում այժ ստացաւ մի օրէք, որը մի եռանդուն միջոց է ակօսօյլաւի դէմ։ Մինչև այժմ արեւելութիւնը ոճադործու-թիւն էր համարում միայն այն դէպքում, երբ արեւելոց անկաւանութիւն էր անուամբ մի որեւէ կերպով խանգարում էր հասարակական խաղա-ղութիւնը։ Անգլիայում առաջագոյն գոյութիւն ունե-ցող օրէքների հիման վրայ, ոտիկանը իրաւունք

չունէր բանտարկել հարգածին, թէկուզ նա օրօր-էր կամ ծուռ քայլերով գնում փողոցով կամ հա սարակական տեղով։ Այն զինվածաւոր, որը թոյլ էր տալիս հարգածին լսել մի օրէք, թունդ խը միջք, այժ մի պատասխանատուութեան չէր ենթար-կւում։ Այժմ ամեն ինչ այլ կերպէ։ Նոր հակաւ կօնգրէսի օրէքը պահանջում է, որ ամեն մի հարգած մարդ բանտարկելի ճիւղարկուի ու կա-նաք մի ամսոյ բանտարկութեան են դատա-պարտւում նրա նամար, որ հարգած երեւում են փողոցում կամ օրէք հասարակական տեղում, որ տեղ իրանց դրութեամբ ուշադրութիւն են դրա-ւում։ Արեւելոցի համար երբեք անգամ բան-տարկւած արեւելոց գրում է խրօնքական ակօսօյլիկները ցուցակում և նրա լուսնակարը ուղարկւում է այն բոլոր օրէքաւաններին, ո-րոնք գտնւում են նրա բնակած տեղի մօտ։ Այն ժամանակից, երբ նա գրում է մշտական ակօսօյլիկների ցուցակում, արեւելոցը բանտար-կութեան է ենթարկւում, երբ փորձում է ձեռք բերել օրէք թունդ խմիք։ Իսկ այն տեղի օրէ-կանաները, ուր գտնւում է նրա լուսնակարը, ենթարկւում դրամական մեծ տուգանքի, եթէ բաց են թողնում նրան օրէք թունդ խմիք։

Սուրհանդակ

Ա. Լաւրէյանին. Հերցոգը. Չեր բարեկամ-կան նամակն ստացանք, կարգադիրք մինչև վերջն ամենայն ուշադրութեամբ կամենում ենք տպագրել և ապա ձեզ կէտառկէտ պա-տասխանել։ Բարեհաճեցէք խնդրում ենք, հաղորդել ձեր մանրամասն հասցեն և թոյլ տուցիւն տպագրելու ձեր նամակը, քա-նի որ մեք պատասխան էլ լինելու է հրապարակական։ Բարեկամը, եթէ ձեռքը խզին դրած և համալուծ, փառսերի վրայ հիմնած է իր բարեկամական խորհուրդները առկա, չլպէտք է գիտակի տալի խօսի։ Դիւ չենք ընդգծում որ անտնիմանական չեն կարգում, լինեն նրանք բարեկամի, թէ թշնամու գրած։

Խմբագիր-հրատարակիչ

Տիգրան Նազարեան

գործութիւն իմ խնդրում ձեռնադրեց... Խնայեցէք այդ մարդկանց, որոնք այդպէս քաջութեամբ կուրում են ամբողջ օրը... Մի քանի րոպէ ևս... և նրանց կը մէկն էլ կենդանի չի մնալ։

—Բայց չէ որ սրանք պայանիացիք են, —բացա-կանեց պարմոյցով զօրապետը։

—Այո... բայց նրանց մէջ կան և մեր քաղաքացիները։ Եւրոպայի և լաւբեկամ կը դառնան շնորհիւ ձեր վնասնախնդրութեան։

—Ցանկանում եմ որ այդպէս լինէր, բայց կոտ-կածում եմ։ Երկու անգամ մենք տուաւորեցիք Վեհե-ցին տնտեսաւոր լինել, բայց նա հրացանաձգութեամբ պատասխանեց մեզ։

—Թոյլ տւէր ինձ մի փորձ ևս անել։ —Գնացէք, օրիւրը... և Աստուծո՛ւ տայ, որ դուք ամբողջութեամբ վերադառնաք։

Մի վայրկեանում հրացանաձգութիւնները դադա-րեցին, երբ Պաօլա Զայլարիան, ձեռքին բռնած սպիտակ թաշկինակը, մօտեցաւ բլրին։ Տեսնելով նրան Վեհեցը, որը Պալեցի պալատ չէր գործացել, հրա-ցանով պատիւ տուց նրան և մօտենալով նրան, մը-տահոգ ձայնով հարցրեց։

—Ինչն է լսելի ձեզ այստեղ։ Կամ գոչեք դուք ուզում էք մեռնել մեզ հետ։ Մի քանի րոպէ ևս— և ամեն ինչ կը վերջանայ։

—Ջորապիւտ, դուք գիտէք, որ ես ընդունակ չեմ խորհուրդ տալ սպորանալու։ Բայց լսեցէք ինձ և խոտ-տայէք զազանի պաշէլ իմ յայտնածը։

Խօսակցութիւնը տեւեց մի քանի րոպէ։ Երբ դա վերջացաւ, Վեհեցն արտասուքն աչքերին սրաց ու եղեմնադրօթութիւն է համարում զոհել միացած զին-ւորների կեանքը, և տնտեսաւոր է լինում։

(Կրտսէրական)

Լ. Մարկոսեան

Լոյս տեսաւ
Վ. ՓԵՏԵՐՍԵՆԻ
Ա.Ս.Ի
(Վեպ Պարսկական Կեանքից)
Հեղինակի պատկերով
Գիրքն է 30 Կ.
Իրենի վարկակալագ. գր-
քանք. Ս. Ս. Ապարիտանի,
կամ Թիֆլիսի Ապարիտ. գրա-
վանատանց. 5—1

Варшава 10, Простая, 13

Հնդուկուտն եւն հայերեն
շեզով սպարտերի գրերի
պատերներ: Տրուտն եւն
վարան կրիշեներ եւ ըն-
դունուտն նորերի հաւար
պատերներ. պաշտանների
մասին դիմել Արիւր-Տա-
րագի խմբագրութեան գր-
քանեկակը: Պատասխանի
հաւար ուղարկել 3 հաս 7
կոպեկանց պոստի մետ-
կայ:

Al Hauat Sanatorium
Սանատորիում կրճի հիւանդների համար.
Դանիբէլ մօտերը (Եգիպտոսում) բացուած է առաջիկայ դեկ-
տեմբերից: Ցառակապէս դրոշմով ճարտ. ճիւղի պատկերով
համար, նայալէս երկամուկի և ուղիւստ ունեցող հիւանդ-
ների համար:
Ամենայն յարմարութիւններ, մարքութիւն բժշկի հսկողութեամբ:
Օրական ապրուստ (պանիօն) սննդակ. բժիշկի 22 ֆունկից
սկսած: Տեղեկութիւնների համար դիմել
Al Nauat Sanatorium, (Egypte)
(L. Ա.) 1—10

Bentley et Co
Անգլիական ամենաշատը և բազմազան բոլոր կտորներ տղամար-
դի հագուստի համար: Ուղարկում է նմուշներ:
36. Liverpool Street 36.
London E. C. L. Ֆ. 5—1

Շրեղ պրօվներ պօստկարտերի համար
առաջիկայ տօների առիթով առաջել եւն
Բիրիւթ-օղլու ծխախոտի խանութում,
Արտիստիկ ընկ. քառորդի տակ

Colortypes Company Limited
Ամերիկայում
Հնդուկուտն է ընկեր պոստկարտերի և նման առարկա-
ների պատկերներ: Դրոշմակալութիւններ՝ London,
Milan. Կովկասի համար դիմել Տարագի գրառե-
կախը: Ստար քաղաքներից դիմողները պատասխանի
համար պէտք է ուղարկեն մի ընդուն պօստի մար-
կայ որ պատկեր տարու գէպուտ կրկնադարձների:

Աւտօմատիկ երաժշտական գաշնամուներ և
ամեն տեսակ աւտօմատիկ գործիքներ: Կո-
դակների տիեզերական գործակալութիւն.
Գիրմ 2, Victoria Avenue 2.
Bishopscate-London. E. C. Ա. 0—1

Otacoustical Instruments
Դործիքներ ծանր խոսքերի համար:
Չեռնախայտ, բաժակ, հովահար կանանց համար և այլն, որոնք
ուժեղացնում են խոսքի ձայնը մի քանի անգամ: Վկայագրում
և փորձած նշանատը բժիշկներից:
Իրեն 25 ր. սկսած մինչև 200 ր.
Մանրամասնութիւններ կարելի է իմանալ Տարագի գրառեկականի
միջոցով, որսից նամակով, յիշէ պատասխանի համար ուղարկել
մի ընդուն: Պահեստը՝ London W. T. Hawksley. 0—1

Ե Լ Ե Օ Պ Ա Տ

Այս ծաղի գործածութիւնը ազգայն է իրենով: Գիրքի մագերի բնիկերուն և ոչնչացնում է գիրքի բնիկը 25 պարան, ընթացքով (1877 թ.)
ԵԼԵՕՊԱՏԻ անընդհատ աշակերտ պահանջը համոզում է հաւատով վերաբերել դէպի այս ծաղի: Վարկատու է ամեն հնդ-
նամակի հասցեն՝ С-Петербург. Разъѣжая, 13, — въ главный складъ ЭЛЕОНАТА, провизора "Кингисепа".

Լ Ո Ւ Մ Ա Յ

(ԴԱՆՏԵՐՈՐՆ ՏԱՐԻ)

Երկամսեայ գրական հանդիսը առաջիկայ 1904 թ.ին
կընթացաբարկի նոյն ծրագրով և ձեռնեալ աշխատակիցների
մասնակցութեամբ—Պ. Պոռնեան, Երվանդադ, Մուրացան,
Վ. Փափագան, Իս. Յարութիւնեան, Գ. Յուրբարեան,
Ս. Բարաման, Յարոյ, Բաջրեան, Ս. Եանգադիգ. Մ.
Բերբերեան, Մուշէ Վ., Տ. Վ. եւ արիշներ:
Բաժանորդագրութիւնը ընդունուած է՝
ԲԻՖԼԻՍՏՈՒՄ, Խմբագրութեան գրասենեակում, Պոլսկի փողոց,
№ 13 և Անդրոնական գրավանատանցում:
ԲԱՅՈՒ, Ե. ա. ք. Բեղամեանցի մօտ և Պրոգրէսիւս գրաւա-
նատանցում:
ԵՐԵՎԱՆ, Յովհաննէս Եամարեանցի մօտ:
Ն. ՆԱԽԻՉԵԱՆ, Պ. ք. Բեղեկեանի մօտ:
ԳԱՆՁԱԿ, Յ. ք. Վերդեանի և Յ. Խօջայեանի մօտ:
ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՅԱՆՈՐԴԱՅԻՆՆ 7-6 ԲՈՒՅԵԼԻ: Արտա-
սանման. 20 Ժրամը:
Խմբ. Հրատ. Գիրտ ա. ք. Աղանեանց: 3—1

Օրագրած պատկեր Մասիս և Ա. Խալիպանայ վանքի բնիկներ
հասարակը
Ս. Էջիւսմի 1600 ամեակի առիթ
Մեն մի հշմարիտ հայտ արդի մօտիկ ներքա կան Ս. տեղայ այս գեղեցիկ
մեծադիր նկարը 75 ամեակից մեծութեամբ և 12 գոյնով իրենով գա-
րաւորած է և լաւատուտ է հատը 2 ր. ճանապարհածախսով 2 ր. 18 կոպ.
ճանկացողները կարող են դիմել
Армавиръ Куд. обл.) լուսանկար Ռостовъ и Д. Нладимир-
казъ, Армавиръ. Եր. Гурджиева. 5—5

Открыта подписка на 1904 годъ на журналъ УГГ. ИЗД. НОВЫЙ МІРЪ УГГ. ИЗД.

Иллюстрированный еженеделный современнѣйшій, политическій, литературный, научный, искусственный и прикладной жур-
налъ, съ преміями и приложениями.
Издание Товарищества М. О. ВОЛЬФЪ. — Общая редакция М. М. ОЛЬХИНА.
Въ теченіи года каждый подписчикъ „Новаго Мира“ получаетъ съ дост. и перес.
С л ѣ д у ю щ і я и з д а н і я и п р е м і и н ѣ н и м ѣ :

НОВЫЙ МІРЪ богато иллюстр. литер-ху-
дожест. жур. Всего въ годъ 24 №№.
ЖИВОПИСНАЯ РОССИЯ иллюстр. вѣстникъ
отизновѣдѣнія, исторіи, культуры, госу-
дарственной, общественной и экономической
жизни Россіи, — 24 №№.
ЛИТЕРАТУРНЫЙ КУРЬЕРЪ обзоръ со-
бытій и явленій въ русскою и иностран-
номъ литературномъ мірѣ, — 24 №№.
ВСЕМІРНАЯ ЛѢТОПИСЬ иллюстр. обзоръ
текущей жизни — политической, обществен-
ной и художественной — 24 №№.
ВРЕМЕННИКЪ Живописной Россіи обзоръ
текущей русской жизни, представляющій
собой газету-лѣтопись, — 24 №№.
МОЗАИКА иллюстр. жур. прикладныхъ зна-
ній и новѣйшихъ изобрѣтеній, съ хроникой
самообразованія и справочнымъ отдѣломъ, —
24 №№.
ЛИТЕРАТУРНЫЕ ВЕЧЕРА въ колич. 24
книж., въ составъ которыхъ войдутъ 20
РОМАНОВЪ ВЪ 24 ТОМАХЪ русскихъ и и-
ностранныхъ беллетристовъ.

БИБЛИОТЕКА
Русскихъ и иностранныхъ писателей
въ 24 книгахъ, въ составъ которыхъ
войдутъ:
**СОЧИНЕНІЯ ЛЕС-
СИНТА**
въ 10 томахъ
Полное собраніе
пословицъ РУССКАГО
НАРОДА
ЭНЦИКЛОПЕДІЯ ОСТРОУМІЯ
Собраніе перловъ всемірнаго остроумія
въ 2 томахъ

Независимо отъ всего вышеперечисленнаго, всѣ подписчики получаютъ еще:
Великолѣпное художественное, историческое изд.:
ЦАРЬ ІОАННЪ ГРОЗНЫЙ 17 РЕЛИОГРАВИОРЪ
Годовая подписная цѣна „Новаго Мира“ на вѣленой бумагѣ на 1904 г., со всеми выше-
объявленными преміями и прилож., съ доставкой и пе-
ресылк., — 14 р.
Годовые подписчики, упла-
чивающіе сразу всю под-
писную сумму, получаютъ
всѣ 17 релиогравиоръ при
самой подпискѣ.
Печатается ограниченное количество экземпляровъ журнала на лучшей слоновой
бумагѣ. Подписн. цѣна такого изданія, съ указанными выше преміями и прилож. 18 р.
Подписка на „НОВЫЙ МІРЪ“ принимается въ книжныхъ магазинахъ Товарищества М. О.
ВОЛЬФЪ: въ редакціи журнала: С.-Петербургъ, В. О. № 16. 15—17, е. д.